

ТЕМА: ПОДАТКИ І ПОДАТКОВЕ ПРАВО В УКРАЇНІ

ПЛАН

**Поняття,
суть, зміст,
функції,
ознаки
податку**

**Класифікація
податків.
Відмінність
податків від
інших обов'
язкових
платежів**

**Елементи
юридич-
ного складу
податку**

**Податкове
право:
джерела,
система
податк.
законо-давства**

“Податок, як тягар, що накладається державою у формі закону, який передбачає і його розмір, і порядок сплати.”

Адам Сміт «Про багатство народів» (1770 р.)

“У світі дві невідворотні речі – смерть та податки”

Бенджамін Франклін

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПОДАТКУ

встановлюються законодавчими органами
(строк, розмір, порядок та інші елементи)

обов'язковий характер платежу

за юридичною формою вони є
індивідуально безповоротні та безоплатні

поширюються на фізичних та
юридичних осіб

сплачені суми податків зараховуються до
державного або місцевих бюджетів

**Податком є обов'язковий, безумовний платіж до
відповідного бюджету, що справляється з платників
податку відповідно до цього Кодексу (п. 6.1. ст. 6 ПК
України)**

Економічна суть податку проявляється у відносинах з перерозподілу націон. доходу для задоволення сусп. потреб.

Роль податків проявляється в їх функціях:

ФІСКАЛЬНА

- наповнення дохідної частини бюджету, забезпечення доходів держави для задоволення потреб суспільства за рахунок постійних і стабільних платежів

КОНТРОЛЮЮЧА

- держава регламентує фінанс.-госп. діяльність підприємств та організацій, отримання доходів громадянами, використання ними свого майна та коштів, додержання фінансової дисципліни

У літературі, ці дві функції визначають як основні, але поруч називають ще *регулюючу, розподільчу, стимулюючу, екологічну і т.д.*

ПОДАТОК

обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу (п. 6.1. ст. 6 ПК України)

ЗБІР (ПЛАТА, ВНЕСОК)

обов'язк. платіж до відповід. бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спец. вигоди, у т.ч. внаслідок вчинення на користь таких осіб держ. орг-ми, орг-ми місц. сам-ня, ін. уповноваж. орг-ми та особами юрид. значимих дій (п.6.2. ст.6 ПК України)

обов'язкових характер платежу, що визначає примусовий спосіб вилучення до відповідного бюджету

вилучення на основі законодавчо встановленої форми і порядку надходження

адміністрування здійснюється єдиною системою контролюючих органів – органами державної фіскальної служби

безумовні платежі, що не передбачають зустрічного зобов'язання на користь платника

сплачуються у зв'язку з послугою, що надається платнику у процесі реалізації влад. повноважень, а тому носять «компенсаційний»

періодичні та безальтернативні

характер носять разовий характер, зумовлений необхідністю отримання платником послуги нижчий обсяг надходжень, як правило, цільового призначення (спецфонд)

забезпечують значний обсяг бюджет. надходжень для виконання завдань і функцій

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ (ст. 8 ПК УКРАЇНИ)

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому цим Кодексом порядку, становить

податкову систему України (п. 6.3. ст. 6 ПК України).

До загальнодерж. належать податки та збори, що встановлені Кодексом і є обов'язк. до сплати на усій т-рії України, крім вип., передб. Кодексом

1. податок на прибуток підприємств;
2. податок на доходи фізичних осіб;
3. податок на додану вартість;
4. акцизний податок;
5. екологічний податок;
6. рентна плата;
7. мито.

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах гран. розмірів ставок, визначених Кодексом, рішеннями сільс., селищ. і міськ. рад у межах їх повноважень, і є обов'язк. до сплати на т-рії відповід. тер. громад

До місц. податків належать (ст. 10 ПК України):

1. податок на майно (на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, плата за землю);
2. єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

1. збір за місця для паркування транспортних засобів;
2. туристичний збір.

**ПРОГРАМА "Doing Business" Світового банку (2016 р.)
надає Україні 83 місце зі 183 держав-учасниць рейтингу
(Польща – 32, Румунія – 48, Білорусь – 57, Росія – 63),
а у сфері оподаткування – 107 місце.**

податки, збори
(ст.7 ПК
України)

ЄСВ

"неподаткові"
збори (суд.,
викон., інші
адмін. збори)

**Фіскальні
платежі**

**Парафіскальні
платежі**

За ознакою платника

Податки юридичних осіб
(н., податок на прибуток підприємств, ПДВ)

Податки з фізичних осіб
(н, ПДФО)

Змішані (н., податок на майно)

Залежно від форми обкладання

Прямі
(подоходно-майнові)

Непрямі (на споживання)

Особові

Реальні
(майнові)

ПДВ,
акцизні
податки

Прямі та непрямі податки

Згідно ж зі ст. 7 ПК України під час встановлення податку **обов'язково** визначаються такі елементи:

1. платники податку;
2. об'єкт оподаткування;
3. база оподаткування;
4. ставка податку;
5. порядок обчислення податку;
6. податковий період;
7. строк та порядок сплати податку;
8. строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування (факультативний елемент податку).

ПЛАТНИК ПОДАТКУ

- визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом (ст. 15 ПК України).
Кожний з платників податків може бути платником податку за одним або кількома податками та зборами.

Платник податків повинен реалізовувати комплекс податкових обов'язків, перелічених у ст. 16 ПК України, що формується у три основні блоки:

- обов'язки з ведення податкового обліку;
- обов'язки щодо сплати податків і зборів;
- обов'язки щодо податкової звітності.

Ст. 17 ПК України містить же перелік прав, який згідно з п. 17.2. ст. 17 не є виключним.

При використанні податкового важеля стосовно платника враховуються два критерії: **резидентство й територіальність**. Деякі країни за основу беруть критерій резидентства (Великобританія, США, Росія, Україна); інші – критерій територіальності (Франція, Швейцарія, країни Латинської Америки), що й зумовлює проблему подвійного оподаткування

Принцип резидентства (пост. місцеперебування) поділяє всіх платників на дві групи:

- а) *резиденти* - особи, які мають постійне місце проживання або місцезнаходження в державі й доходи яких підлягають оподаткуванню із всіх джерел (несуть повну податк. відповідальність);
- б) *нерезиденти* - особи, які не мають постійного місця перебування в державі й у яких підлягають оподаткуванню лише доходи, отримані ними на даній території та несуть обмежену податк. відповідальність.

Принцип територіальності визначає національну залежність джерела доходу. При цьому оподаткуванню в даній країні підлягають тільки доходи, отримані на її території, у той час як будь-які доходи, отримані за її межами, звільняються від податків у цій країні.

В Україні, згідно з п. 14.1.213 ПК України статус резиденства визнається за:

а) юридичними особами та їх відокремленими особами, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають

місце постійного проживання в Україні, у разі якщо фізична особа має якщо має більш тісні особисті чи економ. зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні. Достатньою (але не виключною) умовою визначення місця знаходження центру жит. інтересів фіз. особи є місце пост. проживання членів її сім'ї або її реєстрації як суб'єкта підприємн. діяльності.

якщо вона є громадянином України, якщо неможливо визначити резидентський статус фізичної особи, використовуючи попередні положення цього підпункту

Достатньою підставою для визначення особи резидентом є самостійне визначення нею основного місця проживання на території України у порядку, встановленому цим Кодексом, або її реєстрація як самозайнятої особи.

передбачає нарахування та сплату податку не тільки самостійно платником податків, але й шляхом утримання податку з джерела виплати, особою, що виплачує (або передає) платникові податків дохід або кошти.

Згідно зі ст. 18 ПК України податковим агентом визнається особа, на яку цим Кодексом покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків. Податкові агенти прирівнюються до платників податку.

Утримання податкового платежу податковим агентом має ряд особливостей: провадиться із належних платникові податків коштів; здійснюється незалежно від волевиявлення платника податків, оскільки на неї покладається обов'язок діяти; утримання податкового платежу здійснюється в рамках чітко обмеженого

Платник податків веде справи, пов'язані зі сплатою податків, особисто або через свого представника. Особиста участь платника податків в податкових відносинах не позбавляє його права мати свого представника, як і участь податкового представника не позбавляє платника податків права на особисту участь у таких відносинах.

Представниками платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, на підставі закону або довіреності.

Представництво за законом регулюється ст. 99 ПК України.

Представник платника податків користується правами, встановленими цим Кодексом для платників податків (ст. 19 ПК України).

ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ

Об'єктом оподаткування згідно зі ст. 22 ПК України можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

Один об'єкт не може виступати об'єктом оподаткування за декількома податками одного виду, що дозволяє уникнути внутрішнього подвійного оподаткування. Це, однак, не забороняє використати об'єкт для оподаткування податками різного виду (земельна ділянка, що перебуває у власності чи користуванні – земельного податку (ст. 270 ПК України) та фіксованого с/г податку (ст. 302 ПК України)).

БАЗА ОПОДАКУВАННЯ

Для визначення суми податку, яку необхідно перечислити до бюджету, об'єкта оподаткування недостатньо. Для цього необхідно скорегувати відповідно до законодавства кількісні характеристики об'єкта оподаткування. *Податкова база за своїм змістом є об'єктом оподаткування, скоригованим і підготовленим до застосування податкової ставки для обчислення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету*

База оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання (ст. 23 ПК України).

База оподаткування і порядок її визначення встановлюються цим Кодексом для кожного податку окремо. У випадках, передбачених цим Кодексом, один об'єкт оподаткування може утворювати кілька баз оподаткування для різних податків (земельна ділянка – площа у кв.м. чи нормативна грошова оцінка у грн.). У випадках, передбачених цим Кодексом, конкретна вартісна, фізична або інша характеристика певного об'єкта оподаткування може бути базою оподаткування для різних податків (об'єм двигуна автомобіля – акцизний податок та збір за першу реєстрацію т/з; нормативна грошова оцінка земельної ділянки – плата за землю та фіксований с/г податок).

Одиницею виміру бази оподаткування (масштабом оподаткування) визнається конкретна вартісна, фізична або інша характеристика бази оподаткування або її

СТАВКА ПОДАТКУ

Ставкою податку визнається розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування (ст. 25 ПК України).

- **Види ставок (ст.ст. 26-28 ПК України)**

- базова (основна)

- ставка, що визначена такою для окремого податку відповідним розділом Кодексу. У випадках, передбачених Кодексом, під час обчислення одного і того самого податку можуть використовуватися декілька базових (основних) ставок

- гранична ставка

- визнається максимальний або мінімальний розмір ставки за певним податком, встановлений Кодексом

- абсолютна (специфічна)

- ставка податку, згідно з якою розмір податк. нарахувань встановлюється як фіксована величина стос. кожної одиниці виміру бази оподаткування

- (напр., ставка збору за першу реєстрацію т.з. становить для легк. авто. від 3 до 60 грн. за 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна)

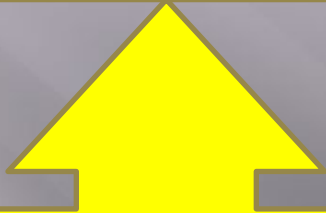
- відносна (адвалорна)

- ставка податку, згідно з якою розмір податк. нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування

- (напр., ставка ПДФО становить 15 % бази оподаткування)

ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ПОДАТКУ

П. 29.1. ст. 29 ПК України визначає, що обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів.

Згідно зі ст. 54 ПК України платник податків самостійно обчислює суму податкового та/або грошового зобов'язання та/або пені, яку зазначає у податковій (митній) декларації або уточнюючому розрахунку, що подається контролюючому органу у строки, встановлені цим Кодексом.

Така сума грошового зобов'язання та/або пені вважається узгодженою.

Контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму грошових зобов'язань, у випадках, чітко передбачених законодавством.

Якщо сума грош. зобов'язання розраховується конт. органом, платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність і повноту нарахування такої суми, проте несе відповідальність за своєчасне та повне погашення нарахованого узгодженого грош. зобов'язання і має право оскаржити зазначену

ПОДАТКОВИЙ ПЕРІОД

Ст. 33 ПК України визначила, що податковим періодом визнається, встановлений цим Кодексом, період часу з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів. Податковий період може складатися з декількох звітних періодів.

Базовий податковий (звітний) період – період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів, крім випадків, передбачених цим Кодексом, коли контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податку.

Податковим періодом може бути:

- календарний рік;
- календарне півріччя;
- календарні три квартали;
- календарний квартал;
- календарний місяць;
- календарний день.

СТРОК ТА ПОРЯДОК СПЛАТИ ПОДАТКУ

Згідно з п. 31.1. ст. 31 ПК України строком сплати податку та збору визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством. Податок чи збір, що не був сплачений у визначений строк, вважається не сплаченим своєчасно.

Момент виникнення податкового обов'язку платника податків, у тому числі податкового агента, визначається календарною датою. Строк же сплати податку та збору обчислюється роками, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що повинна настати або відбутися.

Строк сплати податку та збору встановлюється відповідно до податкового законодавства для кожного податку окремо. Зміна платником податку, податковим агентом або представником платника податку чи контролюючим органом встановленого строку сплати податку та збору забороняється, крім випадків, передбачених цим Кодексом (ст. 32 ПК України *зміна строку сплати податку здійснюється у формі: відстрочки; розстрочки; податкового кредиту*).

Сплата податків та зборів здійснюється в грошовій формі у національній валюті України, крім випадків, передбачених цим Кодексом або законами з питань митної справи.

СТРОК ТА ПОРЯДОК ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО ОБЧИСЛЕННЯ І СПЛАТУ ПОДАТКУ

Податкова декларація, розрахунок – документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених цим Кодексом) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. Митні декларації прирівнюються до податкових декларацій для цілей нарахування та/або сплати податкових зобов'язань (п. 46.1. ст. 46 ПК України).

Форма податкової декларації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (Міністерство фінансів України). У такому ж порядку встановлюються форми податкових декларацій і місцевих податків і зборів, що є обов'язковими для застосування їх платниками (податковими агентами).

Згідно з п. 46.4. ст. 46 ПК України якщо платник податків вважає, що форма податкової декларації, визначена Мінфіном України, збільшує або зменшує його податкові зобов'язання, всупереч нормам цього Кодексу з такого податку чи збору, він має право зазначити цей факт у спеціально відведеному місці в податковій декларації. У разі необхідності платник податків може подати разом з такою податковою декларацією доповнення до такої декларації, які складені за

Платник податків зобов'язаний за кожний встановлений Кодексом звітний період подавати податкові декларації щодо кожного окремого податку, платником якого він є, відповідно до цього Кодексу незалежно від того, чи провадив такий платник податку господарську діяльність у звітному періоді.

Податкова декларація подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено цим Кодексом, в один із таких способів:

- а) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;**
- б) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення.** У разі надсилання податкової декларації поштою, платник податку зобов'язаний здійснити таке відправлення на адресу відповідного контролюючого органу **не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення граничного строку подання податкової декларації, визначеного цією статтею, а при поданні податкової звітності в електронній формі, - не пізніше закінчення останньої години дня, в якому спливає такий граничний строк;**
- в) засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.**

Прийняття податкової декларації є обов'язком контролюючого органу.

Часові детермінації податкового обов'язку по податку на доходи фізичних осіб

ПОДАТКОВИЙ ПЕРІОД

- загальний річний оподатковуваний дохід (ст. 163 ПК України)

СТРОК ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ

(пп. 49.18.4 п.49.18. ст. 49 ПК України)

СТРОК СПЛАТИ ПОДАТКУ

(п. 179.7 ст. 179 ПК України)

1 січня.....31 грудня.....1 травня.....1

У випадках, передбачених Кодексом, податковий період складається з декількох "звітних періодів" – строк, за який складається та подається податкова звітність щодо формування бази оподаткування

ПОДАТКОВА ПІЛЬГА

Згідно зі ст. 30 ПК України **податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 цієї статті.**

Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Податкові пільги, порядок та підстави їх надання встановлюються з урахуванням вимог законодавства України про захист економічної конкуренції виключно цим Кодексом, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до цього Кодексу.

Суми податку та збору, не сплачені суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, обліковуються таким суб'єктом-платником податків. Контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням, за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних податкових пільг) та своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі.

Податкова пільга надається шляхом:

- а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору; в) встановлення зниженої ставки податку та збору; г) звільнення від сплати податку та збору.

Ст. 3 ПК України визначила склад податкового законодавства Україн,

а ст. 4 ПК України нормативно закріпила його принципи:

- **Загальність**

- кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені ПК України, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу

- **Рівність платників**

- **податків**

- забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу

- **Невідво-ротність відпові-дальності**

- невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства

- **Презумп-ція правомірності рішень пл. под.**

• презумпція правомірності рішень пл. под. в разі, якщо норма закону чи іншого норм.-прав. акта або якщо норми різних актів припускають неоднозначне трактування, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як пл., так і контрол. органу

- **Фіскал. достат-ність**

- встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями

- **Соц. справед-ливість**

- установалення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків

- **Еконо-мічність**

- установалення податків та зборів у спосіб, який не впливає на бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування

- **Нейтральність**

- **Стабіль-ність**

- **Рівном.** зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість міс. до початку нового бюдж. періоду, в якому будуть діяти. Податки та збори, їх ставки, а також податк. пільги не можуть змінюватися протягом бюдж. року

- установалення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками; визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку